

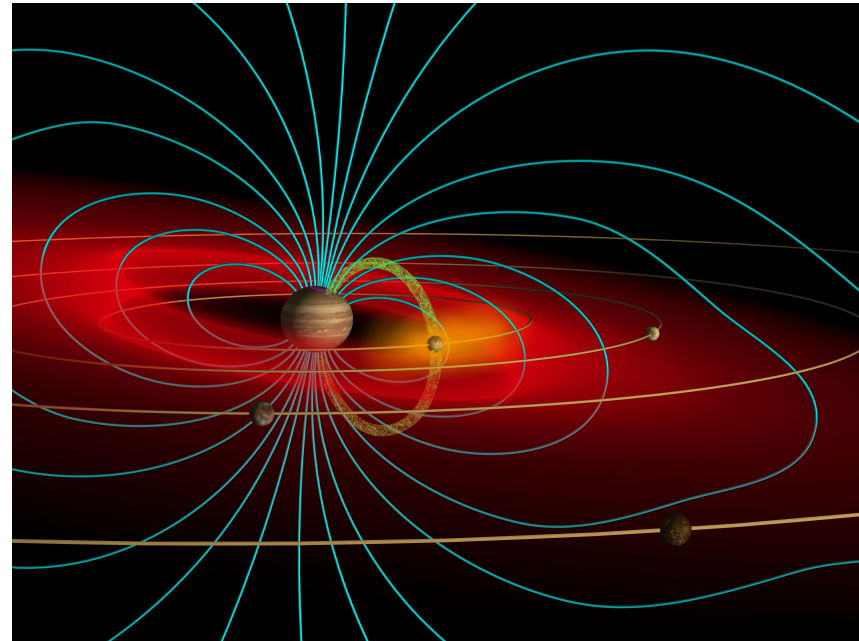
Výzkum plazmatu v okolí Jupiterova měsíce Io pomocí numerických simulací

Ondřej Šebek

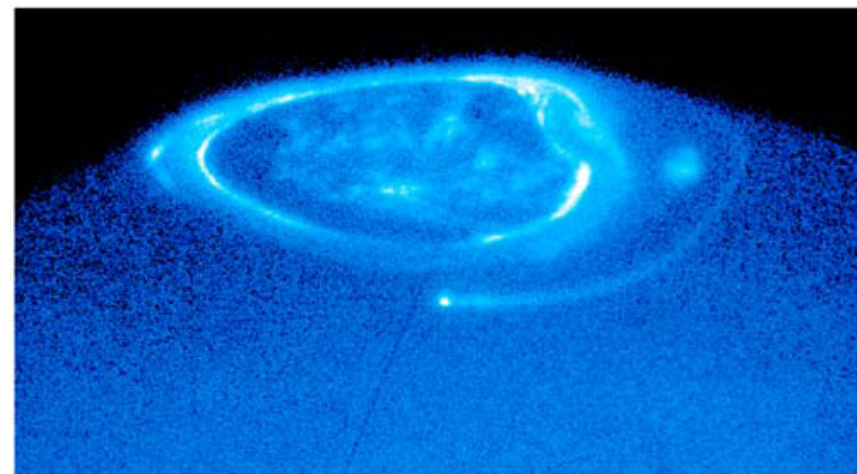
7. února 2014

Historie výzkumu měsíce Io

- **1964** - *Io-effect*
- **1974** - Neutrální sodík
- **1975** - Ionosféra Io (*Pioneer 10/11*)
- **1979** - Sopečná činnost, SO₂, plazmový torus, elektrodynamická interakce ($\approx 10^6$ A) (*Voyager 1/2*)
- **1993** - *Io-footprint*
- **1995-2003** - 5 blízkých průletů sondy *Galileo* → detailní měření magnetického pole a vlastností plazmatu v okolí měsíce

J. Spencer

J. Clarke

Io a plazmový torus

Io

- poloměr $R_{Io} = 1821$ km, orbitální vzdálenost $R_{orbit} \approx 6 R_J$
- silné Jupiterovo magnetické pole $B_J = 1800$ nT
- velmi silná vulkanická činnost
- neutrální atmosféra (SO_2 , SO , S_2 , ...) a ionosféra
- největší zdroj magnetosférického plazmatu ($Q_{ion} = 10^{28} \text{ s}^{-1}$)

Plazmový torus

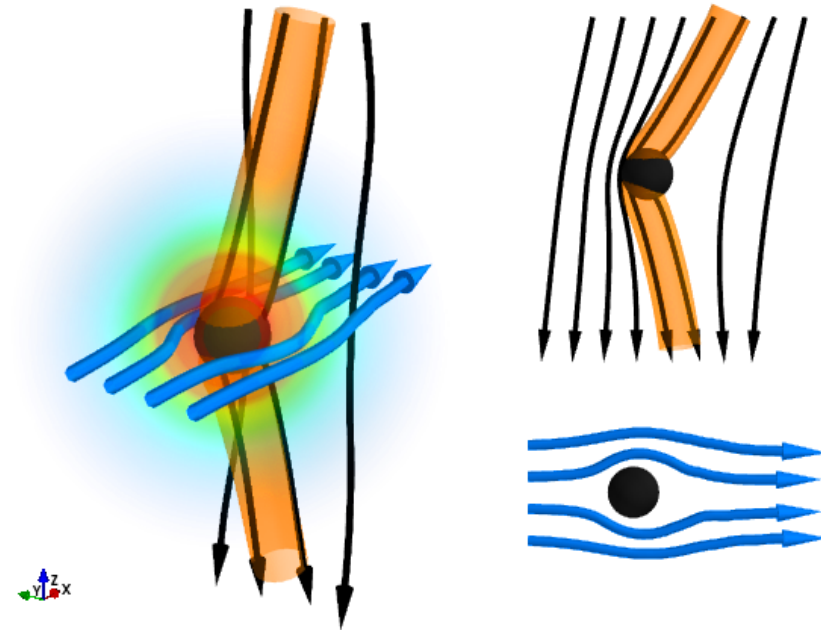
- relativní rychlost toku $U_{torus} = 57 \text{ km.s}^{-1} \approx 0.3V_A$
- složení: O^+ , S^{++} , S^+ , O^{++} , ...
- střední hmotnost $\langle m_i \rangle = 22m_p$, střední ionizace $\langle Z_i \rangle = 1.5$

	n [cm^{-3}]	T [eV]	p [nPa]	β [-]	r_L [km]
e	2000-3800	5-6	1.6-3.7	0.0012-0.0029	0.005
i	1000-3900	10-70	1.6-43.7	0.001-0.034	4.4-11.6

Tabulka : Rozsahy některých parametrů elektronů a iontů plazmového torusu.

Interakce měsíce Io s plazmovým torusem

- Pohyb vodivého objektu rychlostí u napříč magnetickým polem
- elektrické pole $\mathbf{E} = -\mathbf{u} \times \mathbf{B}$
- elektrický proud ve formě Alfvénovské poruchy se šíří podél siločar rychlostí v_A , porucha je unášena pozad'ovou rychlostí u napříč magnetickým polem
- sklon magnetických silokřivek protínajících měsíc o úhel $\alpha = \arctan \frac{u}{v_A}$

Current advance method and cyclic leapfrog (A. Matthews, *J. Comp. Phys.* 112(1994), p. 102-116):

- částicové ionty - PIC metoda
- tekutina nehmotných elektronů s konstantní teplotou

Základní sada rovnic:

- zobecněný Ohmův zákon:

$$\mathbf{E} = \frac{1}{\rho_c} \left(\frac{(\nabla \times \mathbf{B}) \times \mathbf{B}}{\mu_0} - \mathbf{J}_i \times \mathbf{B} - \nabla p_e \right) + \eta (\nabla \times \mathbf{B})$$

- Faradayův zákon: $\nabla \times \mathbf{E} = -\frac{\partial \mathbf{B}}{\partial t}$
- pohybová rovnice: $\frac{d\mathbf{v}_s}{dt} = \frac{q_s}{m_s} (\mathbf{E} + \mathbf{v}_s \times \mathbf{B})$
- rovnice pro polohu: $\frac{d\mathbf{x}_s}{dt} = \mathbf{v}_s$

Simulation model

Simulation model: We use hybrid model with kinetic ions and massless charge-neutralizing fluid of electrons. The model solves selfconsistently equations of motion of ions, Faraday's law for magnetic field and generalized Ohm's law for electric field.

Initial conditions: In this model we assume properties of background plasma corresponding to flyby I0 of *Galileo* around Io on December 7, 1995. Density of background torus plasma is $n_0 = 3500 \text{ cm}^{-3}$, temperature is $T_0 = 120 \text{ eV}$ and background Jovian magnetic field is $B_0 = 1840 \text{ nT}$. We use one plasma species with mass $m_i = 22m_p$ and charge $q_i = e$. These parameters imply following values of characteristic plasma quantities:

PARAMETER	VALUE
v_{A0} : Alfvén velocity of torus plasma	145 km.s ⁻¹
ω_{c0} : cyclotron frequency of torus plasma	8 s ⁻¹
$d_0 = \frac{v_{A0}}{\omega_{c0}}$: ion inertial length of torus plasma	18 km
R_{Io} : radius of Io	1,821 km (=101 d_0)
ρ_i : gyro-radius of ions	4.5 km (=0.25 d_0)
β_i : beta of ions	0.05

Ionization processes at Io

Ions may exchange charge with neutrals near Io. The neutral atmosphere also can be a source of new ions produced by *electron impact ionization* from corotating plasma and by *photoionization*. We assume the following two-component model of Io's neutral atmosphere [Lipatov and Combi, 2006]:

$$n_{\text{neutral}}(r) \approx n_{\text{atm}} \left\{ W_{\text{ext}} \frac{H_{\text{atm}} R_{\text{Io}}}{4 r^2} + W_{\text{int}} \exp\left(-\frac{r - R_{\text{Io}}}{H_{\text{atm}}}\right) \right\}$$

where $W_{\text{ext}} = 1 - W_{\text{int}}$.

- **Charge exchange ionization:** Charge exchange rate increases with neutral density n_{neutral} . We use variable value of neutral density close to Io n_{atm} to change this rate.
- **Photoionization/electron impact ionization:** Ion production rate at Io is estimated to be $Q_{\text{ion}} = 10^{26} - 10^{28} \text{ s}^{-1}$.

Q_{ion} , n_{atm} are variable parameters in our simulations.

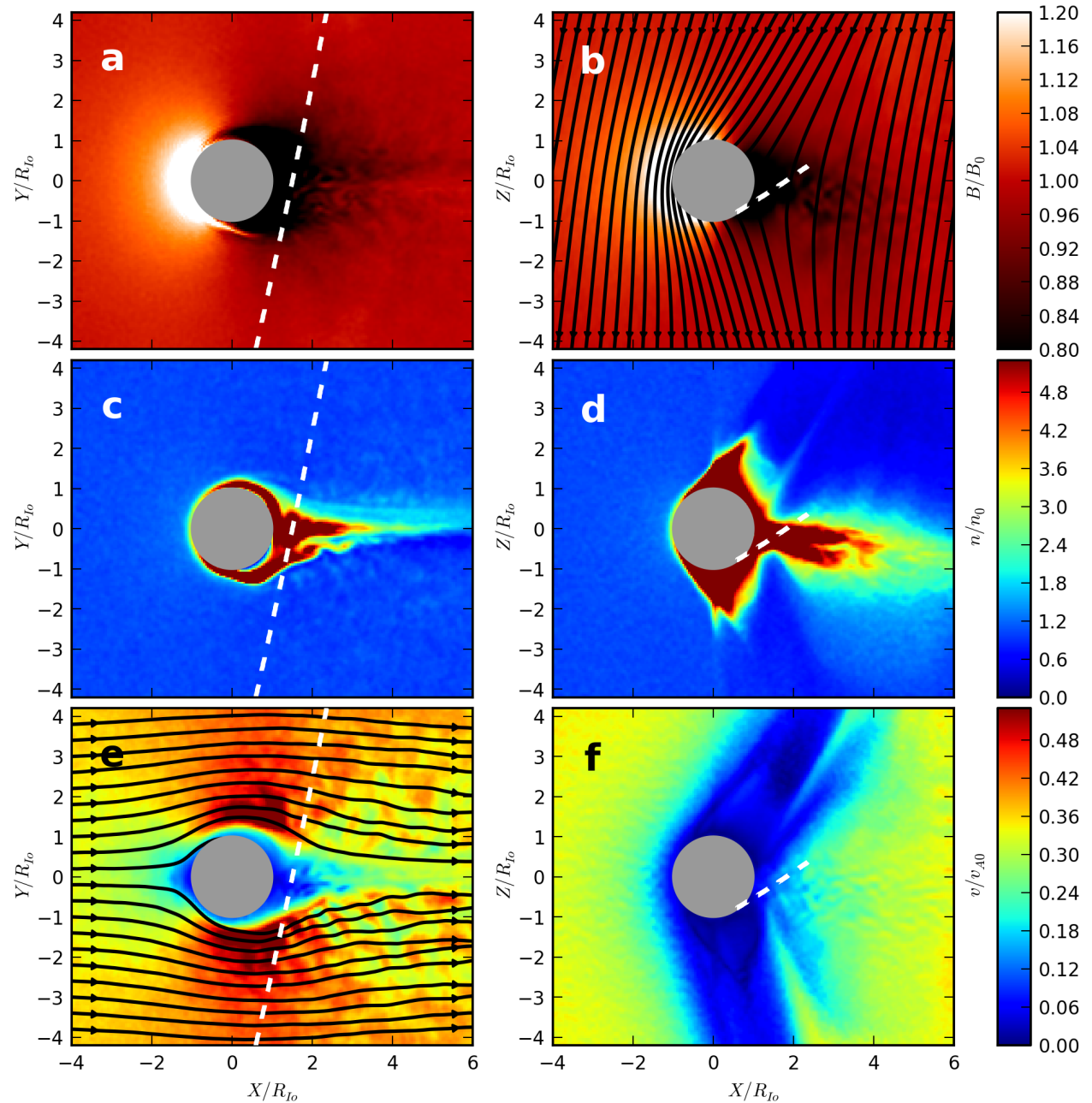
Simulation setup

PARAMETER	VALUE
Spatial resolution $\Delta x = \Delta y = \Delta z$	$0.5 d_0$
Radius of Io R_{Io}	$10 d_0$
Number of cells $N_x/N_y/N_z$	304/240/304
Spatial size of the system $L_x/L_y/L_z$	$15.2R_{Io}/12R_{Io}/15.2R_{Io}$
Temporal resolution (time step) Δt	$0.01 \omega_{c0}^{-1}$
Time substep for magnetic field Δt_B	$\Delta t/10 = 0.001 \omega_{c0}^{-1}$
Total simulation time	$150 \omega_{c0}^{-1}$
Pressure ratios β_i/β_e	0.05/0.0022
Relative flow velocity v_0	$0.4 v_{A0}$
Magnetic field $\mathbf{B}_0$	$(-0.1549, -0.0516, -0.987)$
Atm. scale height H_{atm}	$0.1 R_{Io}$
Atm. fractions $W_{int} = W_{ext}$	0.5
VARIABLE PARAMETER	VALUE
Density of neutrals close to Io n_{atm}	$0.5; 3; 10 \cdot 10^8 \text{ cm}^{-3}$
Ion production rate at Io Q_{ion}	$0.5; 3; 10 \cdot 10^{27} \text{ s}^{-1}$

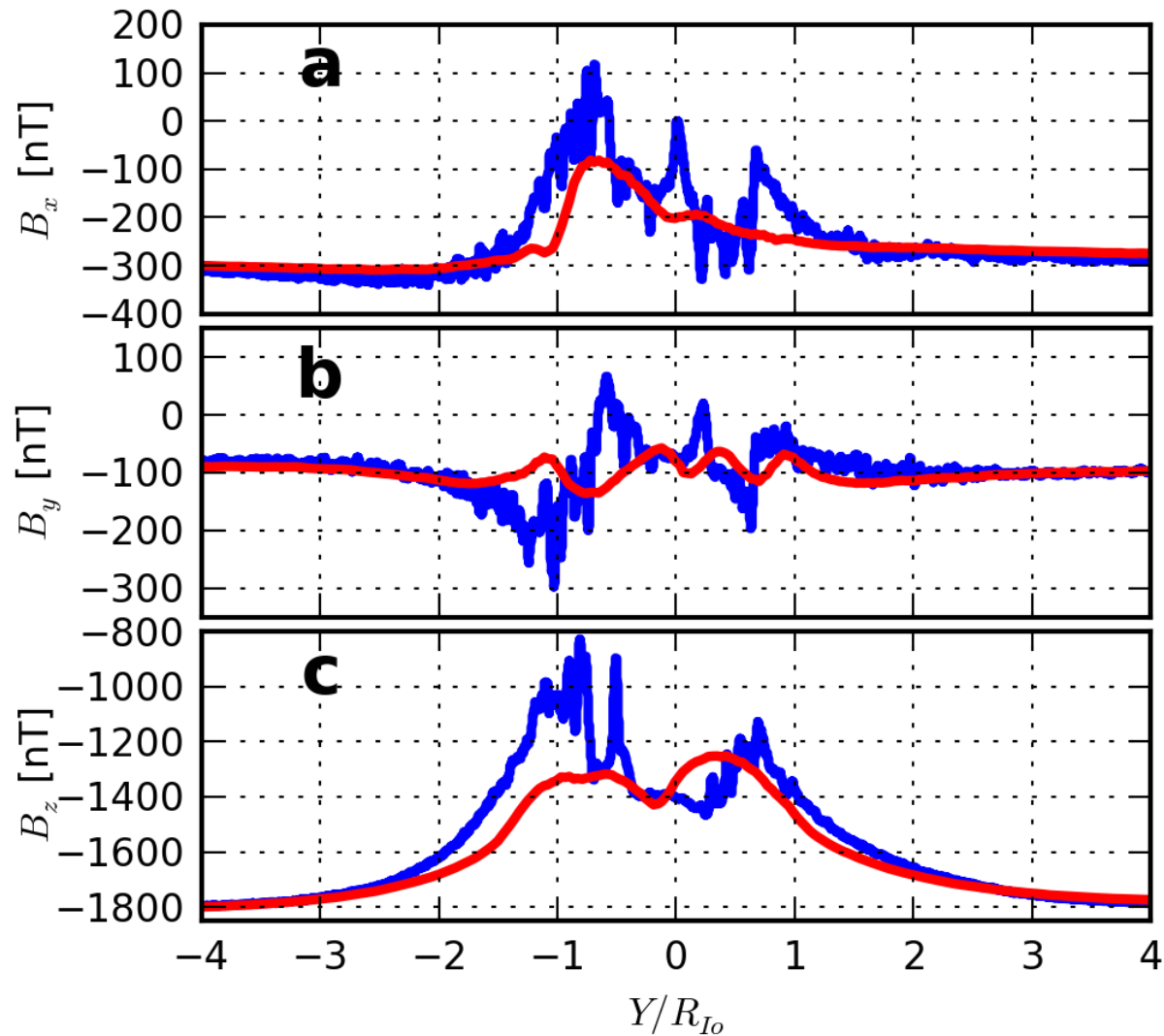

Globální struktura interakce

Nahoře:
magnetické pole
Uprostřed:
hustota plazmatu
Dole: Velikost
rychlosti

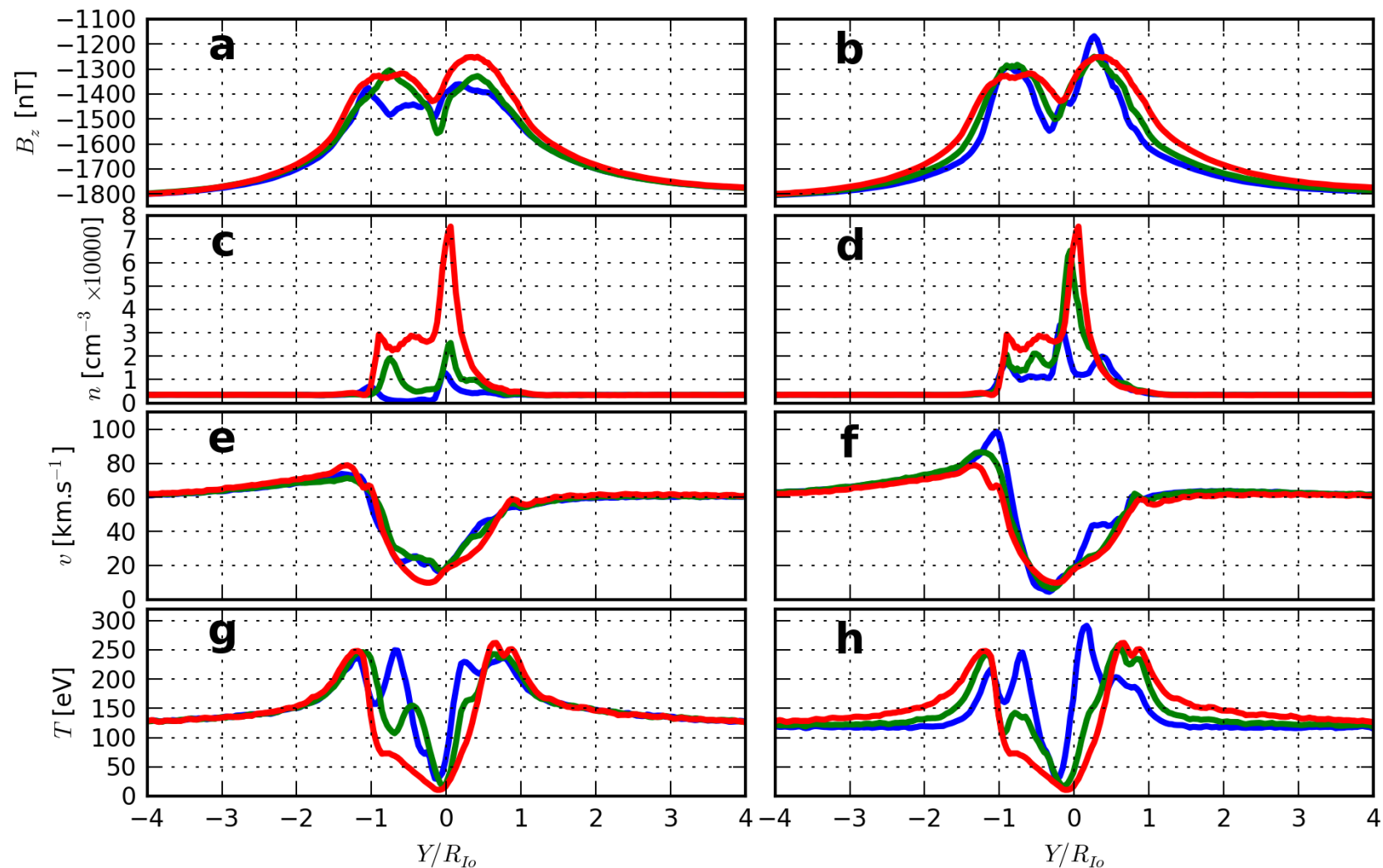
Srovnání s reálnými daty

Modrá - měření sondy Galileo

Červená - hybridní model pro $Q_{ion} = 10 \cdot 10^{27} \text{ s}^{-1}$ a $n_{atm} = 10 \cdot 10^8 \text{ cm}^{-3}$.

Vliv ionizačních procesů

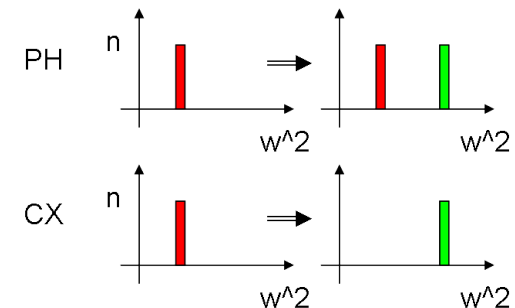
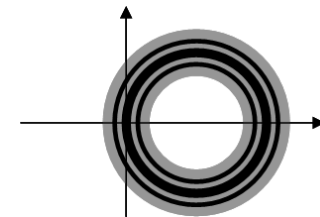
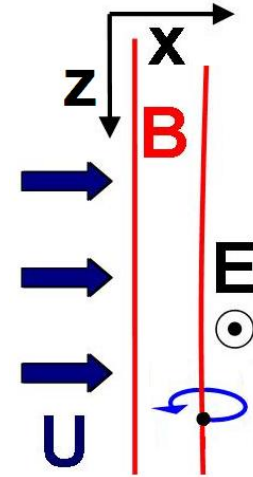
Vlevo - $Q_{ion} = 0.5; 3; 10 \cdot 10^{27} \text{ s}^{-1}$ a konstantní $n_{atm} = 10 \cdot 10^8 \text{ cm}^{-3}$

Vpravo - konstantní $Q_{ion} = 10 \cdot 10^{27} \text{ s}^{-1}$ a $n_{atm} = 0.5; 3; 10 \cdot 10^8 \text{ cm}^{-3}$

Odshora dolů: složka magnetického pole B_z ; hustota; velikost rychlosti; teplota

O vlivu ionizačních procesů na teplotu a jiné vlastnosti tekoucího plazmatu

- $v_{esc} < 5 \text{ km.s}^{-1} \ll u = 57 \text{ km.s}^{-1}$
- Na nově ionizované částice působí $\mathbf{E} = -\mathbf{u} \times \mathbf{B}$
- Získávají hybnost kolmo k $\mathbf{B} \rightarrow$ produkce prstencové VDF
- Tlak $p \propto \int \mathbf{w}^2 f d^3 \mathbf{v} \rightarrow$ nově vznikající částice mají stejnou hodnotu w^2
- Zvýšení či snížení teploty v závislosti na poměru termální rychlosti a střední rychlosti pozad'ového plazmatu.
- CX ionizace má výraznější dopad na změnu teploty.
- Prstencové VDF jsou teplotně anizotropní s $T_{\perp}/T_{\parallel} > 1$.

Nestability generované teplotní anizotropií iontů

$$T_{\parallel,i} < T_{\perp,i}$$

Iontová cyklotronová nestabilita

- cyklotronová rezonance
- levotočivá polarizace
- $\omega_r < \omega_{c,i}$

Zrcadlová nestabilita

- Landauova rezonance
- lineární polarizace
- $\omega_r = 0$
- antikorelované fluktuace n a B

$$T_{\parallel,i} > T_{\perp,i}$$

Podélná hadicová nestabilita

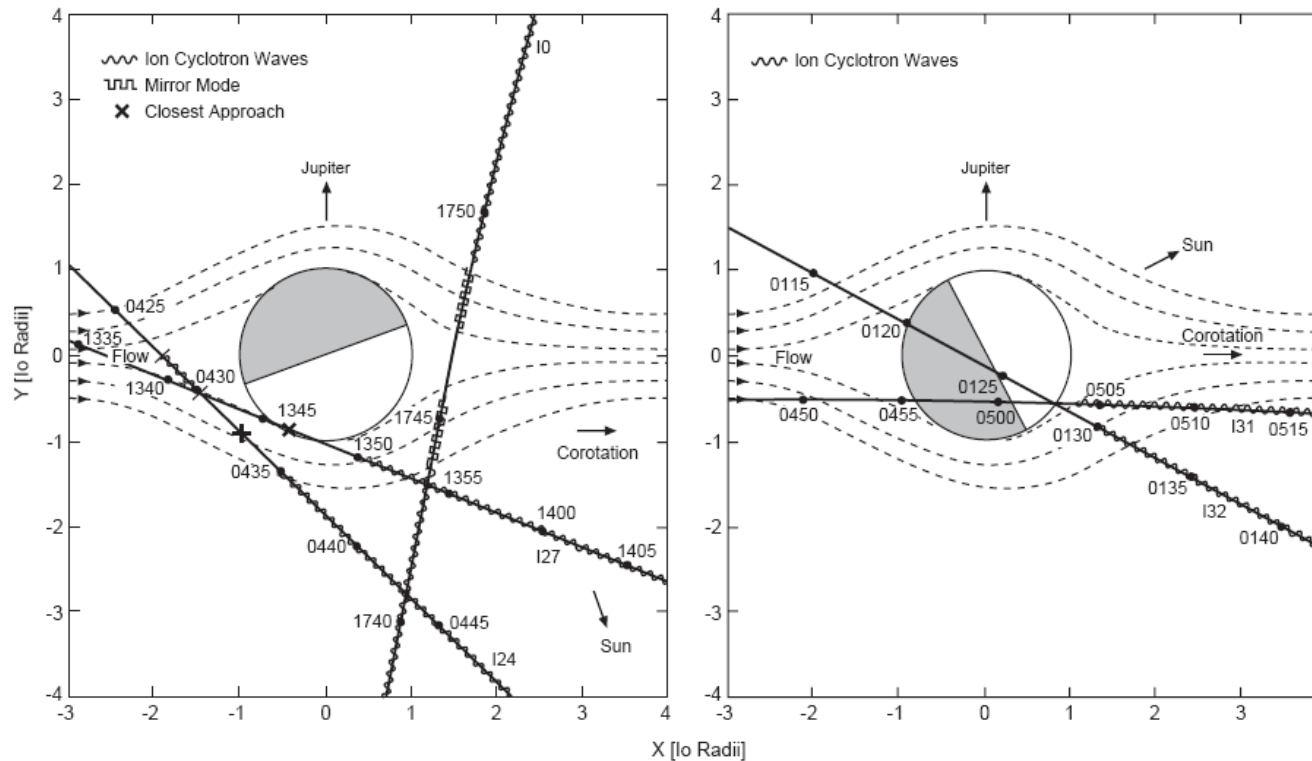
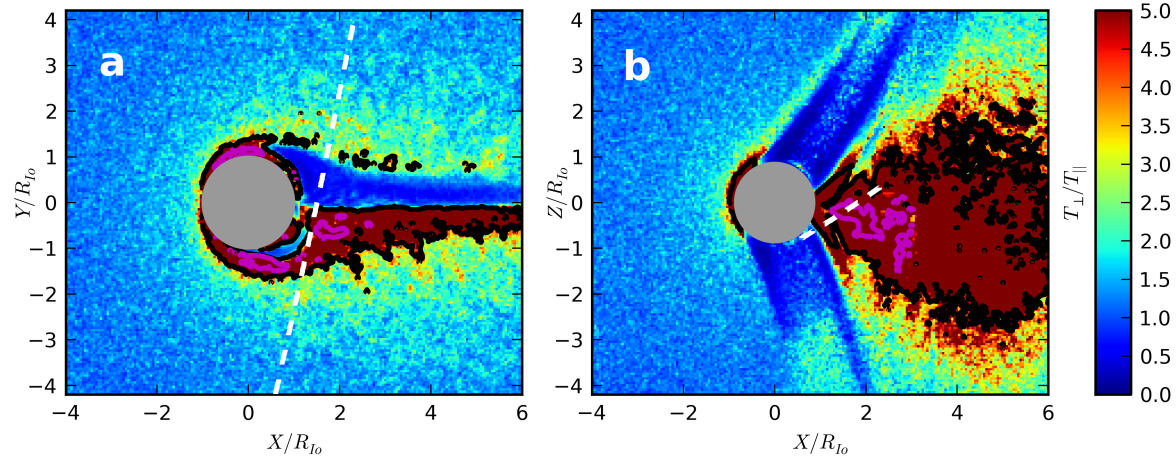
- cyklotronová rezonance
- pravotočivá polarizace
- $\omega_r < \omega_{c,i}$

Šikmá hadicová nestabilita

- lineární polarizace
- $\omega_r = 0$

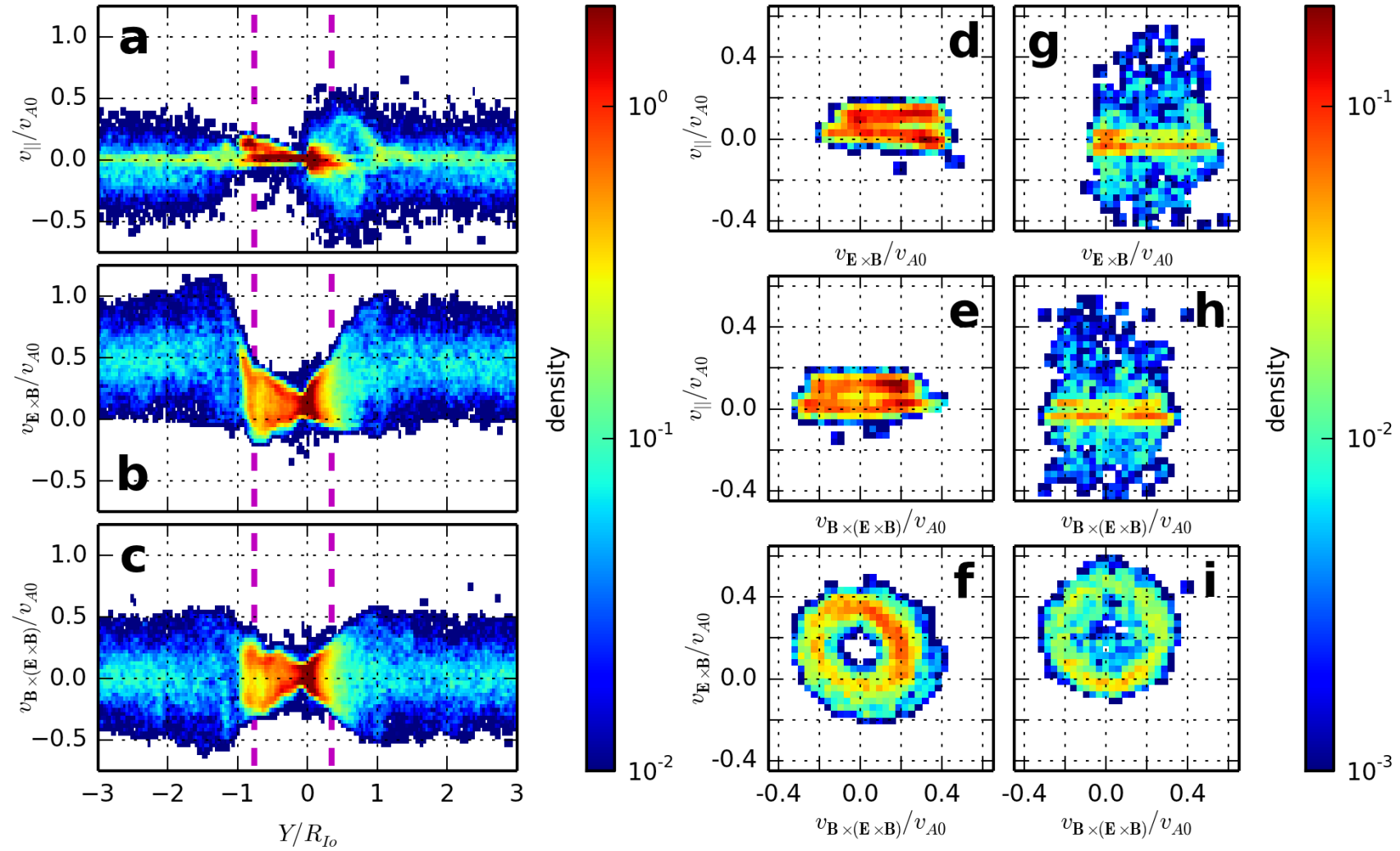
Čerstvé plazma u Io je teplotně anizotropní s $T_{\perp,i} > T_{\parallel,i}$ a může tak generovat iontovou cyklotronovou a zrcadlovou nestabilitu. Obě zde byly pozorovány.

Teplotní anizotropie

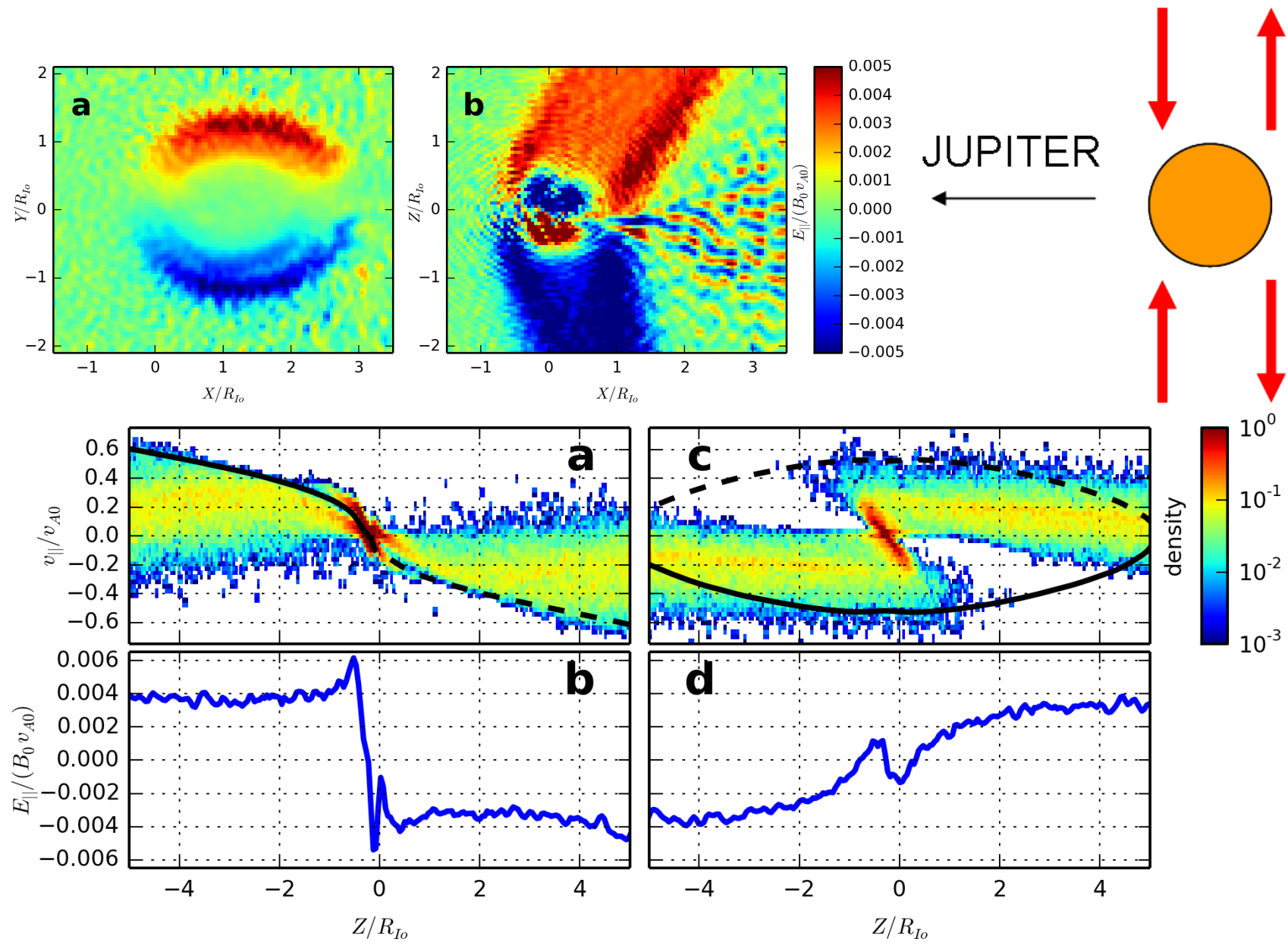
Russell et al., *Planet. Space Sci.* **51** (2003), 937.

VDF

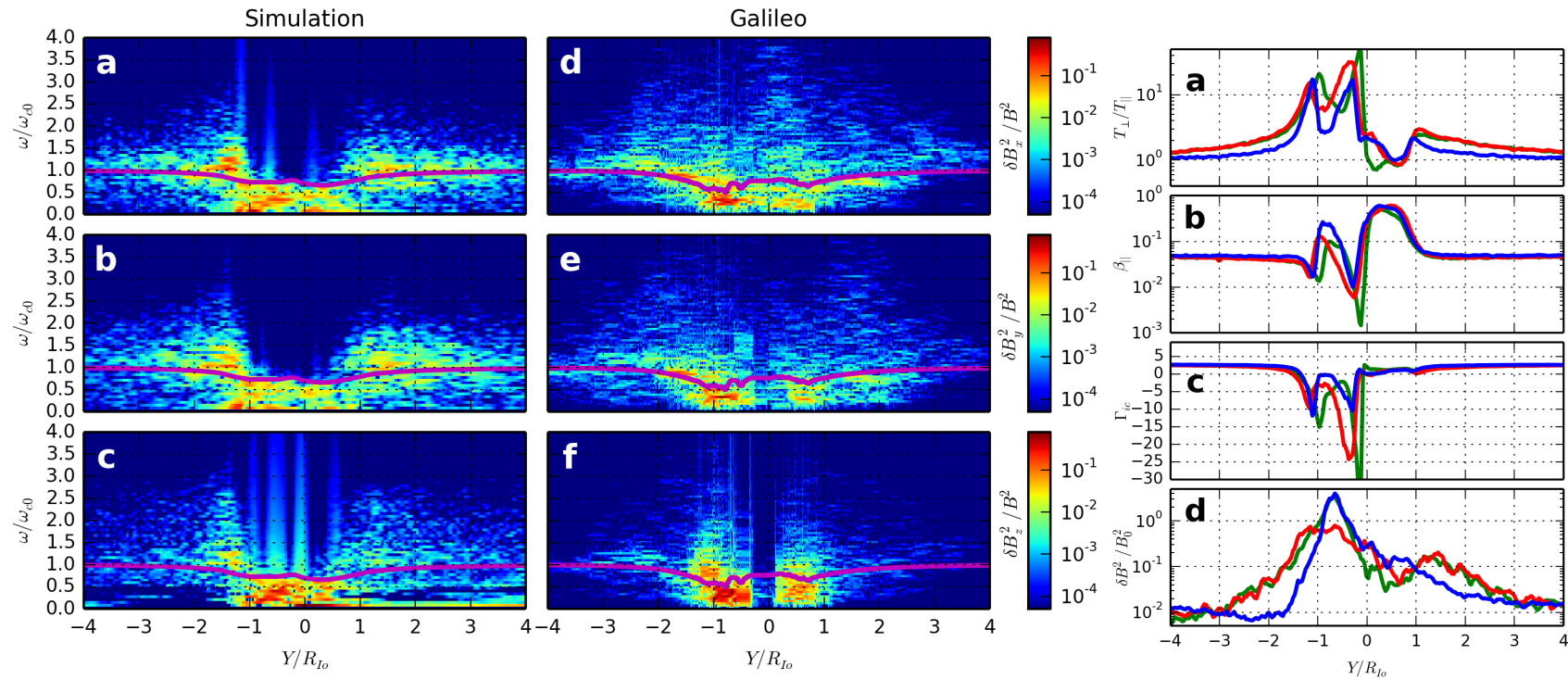

Paralelní elektrické pole

Magnetické fluktuace

Vlevo: spektrální analýza fluktuací magnetického pole podél trajektorie I0 naměřených v simulaci a sondou Galileo.

Vpravo: Kinetické vlastnosti plazmatu podél trajektorie pro simulace s $Q_{ion} = 10Q_0$ a $n_{atm} = 10n_{atm,0}$ (červená), $Q_{ion} = 3Q_0$ a $n_{atm} = 10n_{atm,0}$ (zelená) a $Q_{ion} = 10Q_0$ a $n_{atm} = 3n_{atm,0}$ (modrá).

Odshora dolů: teplotní anizotropie, paralelní beta, vzdálenost od prahu nestability a celková energie magnetických fluktuací.

- Hybridní modelování interakce měsíce Io s magnetosferickým plazmatem planety Jupiter ukazuje typické rysy této interakce (Alfvénova křídla, pokles magnetického pole ve stínu měsíce atd.) a dává slušnou shodu s reálným pozorováním. Model implikuje, že rozložení produkce iontů fotoionizací bylo v době průletu IO sféricky asymetrické s vyšší produkcí iontů na denní straně.
- Hybridní modelování demonstruje vliv ionizačních procesů na globální parametry plazmatu. Podle očekávání má na teplotu větší vliv ionizace nábojovou výměnou, protože tento proces výrazněji mění poměr hustot pozad'ového termálního plazmatu a pick-up plazmatu.
- Model ukazuje výskyt výrazných fluktuací magnetického pole v okolí měsíce. Charakter fluktuací odpovídá reálným pozorováním sondy Galileo. Amplituda je korelována s teplotní anizotropií plazmatu, výskyt fluktuací je pravděpodobně důsledkem růstu iontové cyklotronové nestability. Nábojová výměna ovlivňuje vlastnosti fluktuací výrazněji než fotoionizace/elektronová ionizace.

- Studium vlivu **místních** (podmínky v okolí měsíce Io: vlastnosti neutrální atmosféry, složení, hustota, frekvence ionizačních procesů apod.) a **vnějších** (podmínky v plazmovém torusu, složení, hustota, teplota plazmatu, velikost a orientace magnetického pole apod.) parametrů na globální strukturu a dynamiku interakce měsíce Io s magnetosférickým plazmatem planety Jupiter.
- Studium dynamiky Alfvénových křídel v závislosti na podmínkách interakce → urychlování částic a přenos energie podél magnetického pole, vliv lokální interakce měsíce Io na aurorální jevy v Jupiterově ionosféře.
- Studium nestabilit generovaných teplotní anizotropií iontů → analýza vlivu lokálních podmínek na růst jednotlivých módů + porovnání s reálným pozorováním. Vlastnosti vln generovaných těmito nestabilitami nesou závisí na podmínkách v lokálním plazmatu (složení a prostorové rozložení neutrální atmosféry, frekvence ionizačních procesů apod.).

Děkuji za pozornost